

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

М. П. Мальська, О. М. Гацалаяк

Туризм у містах

Підручник

Львів
ЛНУ імені Івана Франка
2018

УДК 338.48-44(1-21)(075.8)

М 21

Рецензенти:

д-р геогр. наук, проф., *О. О. Любіцева*

(Київський національний університет імені Тараса Шевченка)

д-р екон. наук, проф., *С. А. Шульц*

(Інститут регіональних досліджень імені І. М. Долішнього
Національної академії наук України)

д-р екон. наук, проф., *І. Р. Михасюк*

(Львівський національний університет імені Івана Франка)

*Рекомендовано до друку Вченою радою географічного факультету
Львівського національного університету імені Івана Франка
(Протокол № 5 від 24.05.2017 р.)*

М 21 Мальська М. П., Гаталяк О. М.

Туризм у містах : підручник. – К. : ЦУД, 2018. – 224 с.

У підручнику розглянуто теоретико-методологічні основи міського туризму. Висвітлено питання про туристичні ресурси в містах, дослідження іміджу міст, а також географію основних видів туризму в містах. Кожен розділ підручника містить контрольні запитання та завдання для перевірки рівня засвоєння знань з конкретної теми курсу. Поданий довідковий і додатковий матеріал з метою кращого опанування студентами знань про міський туризм у світі та в Україні.

Підручник призначено для студентів закладів вищої освіти спеціальності 242 «Туризм», а також фахівців туристичного бізнесу.

УДК 338.48-44(1-21)(075.8)

© Мальська М. П., Гаталяк О. М., 2018

© Львівський національний університет
імені Івана Франка, 2018

ЗМІСТ

Передмова	7
1. МІСЬКИЙ ТУРИЗМ: СУТНІСТЬ І ВИЗНАЧЕННЯ ОСНОВНИХ ПОНЯТЬ	9
1.1. Зростання чисельності міського населення як головна ознака сучасного суспільства	9
1.2. Основи міського туризму	11
1.3. Місце міського туризму в системі наукових дисциплін	13
1.4. Загальні ознаки міського туризму	18
Рекомендована література	23
Контрольні запитання та завдання	25
2. МІСТО, ЙОГО ОЗНАКИ. КЛАСИФІКАЦІЯ І ТИПОЛОГІЯ МІСТ	26
2.1. Поняття «місто»	26
2.2. Ознаки міста	31
2.3. Класифікація і типологія міст	32
2.4. Місто як система	36
Рекомендована література	38
Контрольні запитання та завдання	39
3. ДАВНІ МІСТА	40
3.1. Чинники виникнення та загальні ознаки стародавніх міст	40
3.2. Давні східні міста	42
3.2.1. Міста Межиріччя	42
3.2.2. Міста Стародавнього Єгипту	46
3.2.3. Міста Стародавньої Індії та Китаю	49
3.3. Античні міста	54
Рекомендована література	58
Контрольні запитання та завдання	59

4. МІСТА УКРАЇНИ:	
РЕТРОСПЕКТИВА І СУЧАСНИЙ СТАН	60
4.1. Ретроспективний аналіз розвитку міст в Україні.....	60
4.2. Сучасний розвиток міст України	73
4.3. Значення історичних міст України для розвитку туризму	75
Рекомендована література.....	76
Контрольні запитання та завдання.....	78
5. ТУРИСТИЧНІ РЕСУРСИ МІСТА	79
5.1. Зміст та підходи до класифікації туристичних ресурсів	79
5.2. Поняття та структура туристичних ресурсів міста...	86
5.3. Об'єкти показу та дозвілля в містах	89
5.3.1. Парки світу та України як атрактивні об'єкти в містах.....	89
5.3.2. Об'єкти дозвілля	93
Рекомендована література.....	101
Контрольні запитання та завдання.....	102
6. ТУРИСТИЧНА ІНФРАСТРУКТУРА МІСТА	103
6. 1. Поняття «туристична інфраструктура міста».....	103
6. 2. Послуги розміщення	105
6. 3. Ресторанне господарство	108
6. 4. Транспортне обслуговування	114
Рекомендована література.....	117
Контрольні запитання та завдання.....	118
7. ТУРИСТИЧНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ЦЕНТРИ	119
7. 1. Поняття туристично-інформаційного центру.....	119
7. 2. Функції туристично-інформаційних центрів.....	120
7. 3. Світові тенденції розвитку туристично-інформаційних центрів	122

7. 4. Досвід роботи туристично-інформаційних центрів в Україні.....	125
Рекомендована література.....	126
Контрольні запитання та завдання.....	127
8. ТУРИСТИЧНИЙ ІМІДЖ МІСТА	128
8. 1. Поняття про образ, бренд та імідж території.....	128
8. 2. Бренд і брендинг міста.....	134
8. 3. Туристичний імідж міста.....	139
Рекомендована література.....	142
Контрольні запитання та завдання.....	143
9. МІСТА – ЦЕНТРИ КУЛЬТУРНО-ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ	144
9. 1. Найвідвідуваніші міста – центри культурно-пізнавального туризму світу	144
9.2. Міста – центри культурно-пізнавального туризму України.....	151
Рекомендована література.....	154
Контрольні запитання та завдання.....	154
10. МІСТА – ЦЕНТРИ ПАЛОМНИЦТВА ТА РЕЛІГІЙНОГО ТУРИЗМУ	155
10. 1. Міста – центри християнства	155
10. 2. Міста – центри буддизму	160
10. 3. Міста – центри паломництва мусульман.....	160
10. 4. Об'єкти християнського паломництва та релігійного туризму в містах України.....	161
Рекомендована література.....	164
Контрольні запитання та завдання.....	164
11. МІСТА-КУРОРТИ ТА ЦЕНТРИ ЛІКУВАЛЬНО-ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ	165
11.1. Міста – лікувально-оздоровчі курорти	165

11.2. Міста – приморські рекреаційно-відпочинкові курорти.....	168
11.3. Міста – гірські активно-туристичні центри	173
Рекомендована література	174
Контрольні запитання та завдання.....	174
12. МІСТА – ЦЕНТРИ ДІЛОВОГО І ПОДІЄВОГО ТУРИЗМУ	175
12. 1. Основні центри ділового туризму світу.....	175
12. 2. Міста – центри подієвого туризму	180
12. 3. Центри ділового та подієвого туризму України	181
Рекомендована література.....	183
Контрольні запитання та завдання.....	184
13. РОЗВАЖАЛЬНИЙ, ЕКСТРЕМАЛЬНИЙ ТА ШОПІНГ-ТУРИЗМ У МІСТАХ.....	185
13. 1. Міста – центри розважального туризму	185
13. 2. Екстремальний туризм у містах	188
13. 3. Шопінг-туризм у містах.....	190
Рекомендована література	195
Контрольні запитання та завдання.....	196
ДОДАТОК 1. Найстаріші міста світу.....	197
ДОДАТОК 2. Найвідвідуваніші музеї світу	199
ДОДАТОК 3. Список населених місць України (міста і селища міського типу) затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 26 липня 2001 р. N 878.....	201
ДОДАТОК 4. Туристично-інформаційні центри України.....	213

ПЕРЕДМОВА

Місто – це не просто великий населений пункт, мешканці якого живуть, працюють, відпочивають і приймають гостей, це особлива форма організації суспільства. Місто слугує засобом для творення своєрідного способу життя. А урбанізація, тобто процес зростання значення міст, частки їх населення, поширення міського способу життя, стала всесвітнім процесом, що триває уже сотні років.

На початку ХХІ сторіччя, за визначенням експертів Всесвітньої туристичної організації (ЮНВТО), одним з ключових чинників розвитку міста та його господарства є туризм. За умов стрімкого зростання ролі міст у житті суспільства набуло актуальності вивчення туристичної діяльності у міському просторі.

Сучасна наука ще не виробила єдиної методики і методології дослідження туризму в містах, хоча публікації, присвячені дослідженню міст, їх соціально-економічному розвитку, становлять питомий масив. Їх автори, серед іншого, висвітлюють питання ролі міст у туризмі. Історико-культурну спадщину міст досліджували Г. Лаппо, Б. Фотьє, Г. Кассон, Ч. Девілерс. Значення принципу історичності для методики дослідження формування міст обґрунтував О. Дмитрук; методику ретроспективного аналізу процесів формування поселень, в т. ч. міських, запропонував В. Круль; історичні міста як важливу культурно-історичну категорію туристичних ресурсів України характеризують О. Любіцева, Є. Панкова, В. Стафійчук. Урбаністичним проблемам приділяли увагу О. Гладкий, О. Дмитрук, А. Доценко, Н. Дністряньська, В. Ковтун, К. Мезенцев, Г. Підгрушний, М. Пістун, Ю. Пітюренко, Л. Руденко, Р. Сливка, А. Степаненко та ін.

Загалом до 80-х років минулого століття вивчення туризму в містах залишалося фрагментарним. І лише в останні роки окреслилася тенденція уважнішого аналізу міст, з урахуванням сучасних потреб суспільства та стрімкого розвитку туризму. Це підтверджують публікації таких дослідників, як Л. Берг, Е. Браун, О. Гаталяк, О. Гладкий, В. Глибовець, І. Дуцяк, Г. Ешворт, Г. Лезер, М. Нешков, Г. Нойенфельдт, М. Писаревський, С. Погасій, М. Поколодна, І. Смирнов, М. Тонкошнур та ін.

Оскільки міський туризм став предметом досліджень практично недавно, а в українському туризмознавчому дискурсі таких досліджень практично немає, то розпочинати науковий пошук потрібно з розроблення поняттєвого апарату, з формування системи термінів, узгоджених з категоріями туризмознавства.

Пропонований підручник розроблено відповідно до вимог освітньо-професійної програми дисципліни «Туризм у містах». Дисципліну включено до нормативної частини навчальних планів професійної підготовки бакалаврів, що здобувають базову вищу освіту за спеціальністю 242 «Туризм». Кожен розділ підручника містить контрольні запитання та тестові завдання для перевірки рівня засвоєння знань з конкретної теми курсу.

Метою дисципліни «Туризм у містах» є отримання майбутніми фахівцями сфери туризму професійних знань з розвитку міського туризму в світі та Україні.

Завданням вивчення дисципліни «Туризм у містах» є теоретична і практична підготовка майбутніх туризмознавців з таких питань:

- теоретико-методологічні основи міського туризму;
- загальні уявлення про міста та їх ознаки;
- вивчення туристичних ресурсів у містах;
- дослідження іміджу міст;
- географія основних видів туризму в містах.

Результатом вивчення дисципліни «Туризм у містах» є компетенції майбутніх фахівців туризму професійно оперувати інформацією про розвиток туризму в містах світу та України, а також використовувати її в практичній роботі з формування якісного туристичного продукту.

Вивчення дисципліни «Туризм у містах» тісно пов'язане та узгоджене з вивченням таких дисциплін, як «Географія туризму», «Туристичне країнознавство», «Основи туризмознавства».

На вивчення навчальної дисципліни відведено 90 годин/ 3 кредити *ECTS*.

Основна мета підручника «Туризм у містах» – допомогти студентам набути сучасні та систематизовані знання про міський туризм у світі та в Україні, які вони зможуть використати у практичній роботі за обраною спеціальністю.